

MAESTRUL ȘTEFAN NEAGA LA INTERSECȚII DE CULTURI Dezvăluiri genetice și identitare a personalității lui Ștefan Neaga

**Master Ștephen Neaga at intersections of
cultures. Genetic revealing and identity of
Ștefan Neaga's personality**

Alina ȘTIRBU

Abstract: *The article contains information about the famous composer Ștefan Neaga, who grew up and worked in a family of musicians. His grandfather Anton Neaga plays cobza. The father Timofei Neaga was a virtuoso violonist. In 1920 Ștefan Neaga writes his first work Simfonitta under Italian composer D. Scarlatti (1685-1757). In 1931 for his merits of composition, Ștefan Neaga was awarded the "George Enescu" Prize of the Bucharest. He composed works in all musical genres, except lyric-dramatic genre: Symphonic works, Symphonies voice, 3 cantatas: Ștefan Cel Mare, Bessarabians; The oratorio the song of the Renaissance; Orchestral symphonies-Two symphonies, Two poems: nights in the Crimea, the Blind musician, Nistru, The symphonic Balalaica, Wedding from village, symphonic Fantasy - Moldovan Fantasy, instrumental ensembles, the Trio, 2 quartets; Works for piano- two sonatas, various works for piano-Nocturne, A Moldovan dance, Basarabca, vocal works etc..*

Cît privește originea și mediul de proveniență al lăutarilor, acestea au variat de-a lungul veacurilor, fie după reuniuni, fie după condițiile istorice. „La țară, în general, au dominat mai ales lăutarii proveniți din mediul sătesc, iar la orașe țiganii profesioniști (și aici ar ține loc exemplul familiei Neaga). Astfel în Moldova veacul al XVIII-lea, lăutăria au practicat-o îndeobște țiganii. În jurul anilor 1880-1891 mulți dintre ei nemaigăsindu-și o sursă de existență au plecat în străinătate. Cei rămași în țară au cântat la restaurante, baluri, nunți, petreceri, ducând o viață amară și murind în cea mai neagră mizerie. (Cosma V., 1996, p. 5). Din cele mai vechi timpuri muzica însoțea activitățile poporului și era strâns legată de obiceiuri, era prezentă la cele mai importante ceremonii, precum nunta și cumătria, petrecerea în armată. De asemenea, erau larg răspândite și alte forme ale muzicii populare:

bocetul, cîntecul de dragoste, romanța. Tarafurile erau formațiile care acompaniau, de regulă, interpretarea muzicii populare. Repertoriul unor asemenea orchestre includea, de obicei, cîntece și dansuri populare, fantezii instrumentale, piese cu caracter ceremonial. Instrumentele tipice pentru taraf erau vioara, cobza, țambalul, doba, violoncelul, fluierul. (www.moldovenii.md // Muzica populară). Pe plaiul nostru trăiesc și creează mulți muzicieni, pentru care muzica e vocație familială, transmisă din generație în generație. Lăutarii Moldovei au fost vestiți. Într-o familie de lăutari a crescut și a activat Ștefan Neaga. El este reprezentantul generației a treia de muzicanți. Bunicul său, Anton Neaga, cânta la cobza, iar tatăl „Timofei Neaga era un viorist înzestrat, cu capacități deosebite și ani la rând a condus un mic taraf, ce era cunoscut nu numai în împrejurimile Chișinăului. (Nistru, 1975)” Hanri Erlich, specialistul consemnând cu privire la arta lăutarilor: „Instrumentele ce întrebunțează românii sînt: buciul, fluierul păstorilor, cimpoiul și naiul. Sînt mulți țărani care mai joacă și din vioară, dar artiștii de acest instrument se află mai cu seamă printre țigani, cari sînt adevărații muzicieni ai orașelor.” ([http://www.luceafarul.net/vestiti-lautari din Moldova](http://www.luceafarul.net/vestiti-lautari-din-Moldova)).

M. Borisov a stabilit, ca în complexul înzestrării muzicale sensibilitatea la diferențierea înălțimii și tăriei sunetului sînt ereditare. H. Pingas considera că începutul aptitudinilor muzicale își au originea din comunicarea sonora a mamei cu copilul, înainte, chiar ca el să înceapă a vorbi. Savanții au ajuns la concluzia, că există o corelație bine exprimată între capacitatea muzicală a părinților și cea a copiilor. Astfel, în dinastiile familiale ale lui Bah, Rahmaninov, Ciaicovskii, Moțart, Bethoven, Sopen, Pucini, Bize, Subert, Veber, Procofiiev, Dunaevskii, Neaga Ș. a. majoritatea au fost vestiți muzicieni. „Atmosfera muzicală din familie a exercitat o influență asupra viitorului muzician, făcînd ca, după cum își amintea compozitorul mai târziu, intonațiile populare *să-i intre în sânge*. El nu scăpa nici o repetiție de-a tarafului și era în stare să stea ore întregi cum se preling de sub arcușul viorii minunatele melodii populare vrăjit de bogăția lor de sunete... (Nistru, 1975).

Vestitul Ștefan Neaga, a fost primul din acest neam care a făcut studii muzicale la Conservator și a devenit un ilustru pianist, compozitor și dirijor. Soția lui Ștefan Neaga a fost și ea pianistă. și cum aptitudinile muzicale se manifestă de timpuriu încă din fragedă copilărie. Cei mai vestiți muzicanți au început să cînte foarte devreme – de la 3-5 ani, deși se cunosc și excepții. Ei aveau o memorie muzicală fenomenală, puteau reproduce ușor muzica auzită. Savantul B. Teplov considera, că omul are anumite date anatomo-fiziologice, care-i permit o manifestare timpurie a aptitudinilor muzicale. Aceste predispoziții depind de gene. Cu atât mai mult că muzica este o cunoaștere a realității prin emoții, dar emoțiile, după părerea specialiștilor, sînt supuse legilor genetice. (<http://www.zachetka.ru>) Dacă e să ne referim la proviniența numelui Neaga atunci putem susține cu probabilitate, că acesta provine de la cuvîntul românesc neaga, care se traduce ca fiind „un om încăpățânat.” Este probabil ca acest nume reflectă trăsăturile de caracter și de

comportament ale strămoșilor (perseverență, tenacitate, frondă). Calități care de altfel nu-i erau străine lui Ștefan Neaga. În plus, cuvîntul a fost folosit *neaga*, în sensul de „nenorociri.” În acest caz, pseudonimul, evident, a fost folosit ca un talisman. Potrivit tradiției, a existat în multe națiuni, cum ar fi poreclele atribuite copiilor cu aversiune față de forțele răului. Pentru a nu ispiti soarta și să ia răul, copiii au primit porecle la opusul valoare care așteaptă sau doresc părinții pentru copii. (http://www.ufolog.ru/names_order.) Iar dacă căutăm adevărata semnificație a prenumelui viitorului compozitor vom descoperi că ȘTEFAN din - (gr.) înseamnă „purtătorul cununei învingătorului”. (<http://www.info-portal.ro//semnificatia-numelui-compozitorul-Neaga>). Acum stau și mă întreb să fie oare aceasta o realitate nebănuită a viitorului maestru? (...)

Copilăria versus muzica

Ștefan Neaga a avut „o copilărie nefericită în familia dirijorului de orchestră formată din țigani migratori.”(Sovetca Mol 1950, 29 martie) Pe de altă parte Л. Аксьонова dezvăluie în ziarul Moldova socialistă (1954) trista poveste a lui Ștefan Neaga, care s-a născut într-o familie de oameni săraci la marginea orașului Chișinău. „...vechiul Chișinău cu străzile și ulicioarele sale pline de colb. Prin apropiere de gară se pitise casa lui Timofei Neaga. În această casă s-a născut la 7 decembrie 1900 viitorul compozitor, pianist, dirijor și pedagog – Ștefan Neaga (gazeta de seară) Deoarece tatăl lui era conducătorul unui mic taraf, am putea spune că Ștefan Neaga a crescut din fașă în sunetele muzicii populare, așa încît pe la 5 ani intona după auz orice melodie. Instrumentul pe care tatăl i l-a pus în mâini a fost vioara.”<http://chisinaul.blogspot.com/2011/12/personalitati-chisinauiene-stefan-neaga>. În susținerea ideii că Ștefan Neaga este de etnie rom vin să completez cu afirmația lui W. Wilkinson, care spunea că: „țigani posedau o ușurință nativă și o rapiditate remarcabilă în a deprinde arta muzicii pe care o preferau altor îndeletniciri. http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/calai-lautari-istoria-tiganilor-tarile-romane.

„În 1908 profesoara de pian Ana Procupeț îl pregătește pentru a susține examenele de intrare al școala de muzică a Societății muzicale ruse în clasa lui I. Deil.

În 1910, împreună cu muzicienii tarafului, a început să cînte pe la nunți, cumetrii și hore. Era greu de crezut că este un autodidact, într-atît de măiestrit cânta.

„În 1911, a început să învețe singur să cînte la forte piano, unde făcea sporuri mari. Văzînd tragerea de inimă a feciorului pentru muzică, tatăl său – Timofei Neaga îl trimite la o profesoară să ia ore de forte piano Moldova socialistă(1954). «Profesoara lui Ștefan Neaga i-a dat puțința să se înscrie în cursul mijlociu al școlii muzicale”(Octombrie)

„La 1913 Ștefan Neaga a abandonat taraful tatălui său și s-a înscris la unul din Conservatoarele existente atunci la Chișinău(era un orfelinat pentru copii dotați

cu auz și voci muzicale, nu era o instituție superioară ci una de grad liceal) Ștefan Neaga a urmat pianul cu I. Deil, pentru ca mai apoi să se transfere la Iulie Guz, profesor de pian (iar mai apoi docent al Conservatorului Moldovenesc de Stat, una din persoanele de frunte ale școlii pianistice moldovenești). În clasa mea declară acesta, Neaga a trecut în anul 1915, când după studiile cu Godovski (celebru pianist și pedagog) am venit să lucrez la Chișinău. Mi-amintesc de tânărul uscățiv, scund de statură, cu cârlionți negri, față inspirată. Mă atrăgea harul său neobișnuit, dar și uimitorul său capacitate de muncă, perseverența, activitatea de a cunoaște și aspirația pentru cultură.” (Moldova Suverană 1990)

Timofei Neaga percepea însă faptul că, deși este într-adevăr dăruit de Dumnezeu, băiatul are nevoie de studii serioase, de aceea, în 1915, îl înscrie la Școala de Muzică din Chișinău organizată în anii 90 ai secolului trecut de filiala din Chișinău a Obștii muzicale ruse. Ștefan Neaga se înscrie la specialitatea pian. «Primul izvor al cunoștințelor mele în domeniul muzicii spunea Ștefan Neaga – a fost lucrul meu în orchestră, repertoriul căreia era alcătuit din lucrări moldovenești de muzică populară.” (Octombrie) „În toți acești ani a făcut cunoștință pentru prima oară cu creațiile compozitorilor clasici ruși precum: М. Глинка și П. Чайковский fapt care a jucat un rol important la crearea talentului său de compozitor.” (Tribuna 1975) Neavînd nici un suport material seara era nevoit să cînte prin restaurante, iar ziua să învețe aici a luat ore de la profesorii: cu I. Deil și Iuli Guz. Ștefan Neaga a știut să ajungă la profilul unui repertoriu de restaurant, menit să satisfacă gustul și dorința de destindere a marelui public prin lucrări de reală valoare artistică

În 1917-1940 compozitorul creează două simfonii, poemul *Muzicantul orb*, pentru orchestra simfonică un cvartet de coarde. (tribuna. 1975) „Poemul *Muzicantul orb* a fost inspirat după o veche legendă japoneză (majoritatea partiturilor s-au pierdut în timpul războiului). Merită a fi menționate și 3 schițe pentru orchestra simfonică: *Dor de țară, La joc, Februarie cu brumă și zăpadă*. (Nistru 1975) Aici putem enumera încă 2 schițe ale maestrului: *Pe deal* și *De dor* (lucrări care au fost depistate în 1993 la Biblioteca Academiei Române), toate aceste opere susține muzicologul Nisan Ilie: „...au corespuns cum nu se poate de bine, caracterul muzicii populare moldovenești. (Ion Păcuraru// considerații asupra activității lui Ștefan Neaga în perioada interbelică).

În 1919 Programul examenului de absolvire cuprindea preludii și fugi de Bach, *Sonata în do# minor*, opus 27 *Sonata Lunii* de Beethoven, *Dumca* de Ceaikovski, *Concertul nr.1* pentru pian și orchestra de Liszt. Auditorii, ce umplură sala până la refuz îl aplaudau cu căldură pe talentatul interpret. Ștefan Neaga a terminat cu distincție școala muzicală din Chișinău. El a absolvit-o, avînd concepții progresiste despre arta muzicală și cu speranța de a-și perfecționa în continuare măiestria de pianist. Ș. Neaga absolvește școala de muzică cu note foarte bune, din păcate însă, tânărul pianist pentru început se vede nevoit să se angajeze la un cinematograf, dar năzuința tânărului muzicant, era învățătura, dorința de a-și lărgi orizontul

muzical și de a-și desăvârși tehnica împlinirii. „Ștefan Neaga cu cât mai multe cunoștea cu atât mai mult tindea să cunoască cele mai adânci taine ale măiestriei profesionale. (Moldova Socialistă, 1990) Lipsit de drepturi fără nici un sprijin moral în Basarabia, căzută vremelnic sub ocupația boierilor români, el totuși s-a hotărât să plece la București unde a trăit aproape 20 de ani. „Finisând Conservatorul, în 1920 intră la Academia de muzică din București la clasa de compoziție, iar peste doi ani primește diploma de artist.” (Moldova socialistă 1960 Si totuși în anii de la Academia de Muzica, Neaga nu-și termina studiile de compoziție: el absolvește cu mențiune academia la clasa de pian special si-si ia diploma cu atestarea de artist-specialist liber.

„În anii următori mai exact din 1922 pînă în 1927 ia ore de pian la Academia Regală de Muzică și Artă Dramatică din București unde a avut-o ca profesoară pe Emilia Saegiu și componistica sub îndrumarea lui Alfonso Castaldi, italian de origine. La început aceasta se îndoia de aptitudinile lui Neaga și nu l-a primit în clasa sa. Numai perseverența tînrului care frecventează orele de studiu în calitate de auditor și aptitudinea lui exemplară față de învățătură îl fac pe profesor să-și schimbe părerea inițială și să-l înscrie pe Neaga în numărul elevilor săi. Tînrul perseverează în studiul componisticii și după absolvirea Academiei (1927) ia lecții de la Dimitrie Cuclin (compoziție, 1932-1933), discipol al celebrei *Schola cantorum* din Paris.” (Moldova Suverană, 1990) „În decursul anilor de studii la profesorul D. Cuclin, Ștefan Neaga a scris un șir de lucrări mari simfonice și instrumentale. În acest timp el și-a ridicat simțitor măiestria de compozitor, dar cu toate acestea Ș. Neaga nu considera că-și realizase visul.” (Moldova Socialistă, 1960) « Dimitrie Cuclin îl familiarizează cu arta clasică și, în special, cu creațiile unor maeștri ca Cesar Franc, Vincent d Indy, Claude Debussy, Maurice Ravel. (Ion Păcuraru // Considerații asupra activității lui Ștefan Neaga din perioada interbelică)

În preajma absolvirii școlii muzicale Ștefan Neaga s-a întâlnit cu Grigoraș Dinicu, violonist-concertist român care se bucura pe atunci de mare popularitate. Întîlnirea cu acest muzicant atât de apropiat de arta populară, a jucat un rol important în viața viitorului compozitor. Din 1919-1920 Ștefan Neaga a evoluat ca pianist în formația lui Grigoraș Dinicu.

Întîlnirea lui Șt. Neaga cu G. Dinicu nu a fost întâmplătoare. Odată, venind în turneu la Chișinău, G. Dinicu a intrat în restaurantul hotelului „Londra” anume pentru a-i asculta pe muzicanții din partea locului și, în special pe pianistul Neaga, căci nu odată auzise de talentul muzical al acestuia, lui G. Dinicu i-a plăcut cum cânta tînrul pianist și el i-a propus să treacă în orchestra sa, care se bucura pe atunci de o mare popularitate. Oferta a fost acceptată. El se mută cu traiul la București. Astfel în 1920 a început o nouă etapă în viața și activitatea muzicală a viitorului compozitor. „Ștefan Neaga scrie prima sa lucrare *Simfonitta* sub egida compozitorului italian D. Scarlatti (1685-1757), pe care tînrul compozitor se străduia să-l imite – aceasta fiind una din condițiile cerute la învățătură de profesorul

său (Octombrie) După cum mărturisea lu. Guz, A. Hararu, I. Dailis, colaborarea cu șeful orchestrei a exercitat o influență binefăcătoare asupra evoluției talentului lui Neaga și succeselor sale de creație. În particular, interesul lui Neaga pentru prelucrarea cîntecelor populare a luat naștere anume mulțumită lui Dinicu. Iar toate acestea au lăsat o adâncă amprentă atât prietenia cît și ieșirile pe scenă împreună cu renumitul viorist Dinicu. „Improvizațiile lor în cercurile de prieteni, la baza cărora era muzica populară, interesante seri de sonate, care aduna un public numeros, iar toate acestea au întărit reputația lui Ștefan Neaga. (Moldova Socialistă, 1990)

Fiecare apariție a orchestrei cu participarea lui Ștefan Neaga pe scena restaurantului bucureștean *Atenee palace* aduna un numeros auditoriu. Dar deși munca pe podiumul restaurantului de noapte aducea câștiguri bune ea nu putea satisface cerințele spirituale ale lui Ș. Neaga. Visul de a intra la conservator îl atrăgea din ce în ce mai mult. El își dădea prea bine seama, că măiestria muzicianului depinde în mare măsură și de profunzimea culturii sale muzicale, de multilateralitatea cunoștințelor în domeniul muzicii.

În anul 1922 după finisarea cursurilor tânărul muzician se consacră în fond activității concertistice. El continua să lucreze în orchestra lui Dinicu. Rămânem uluiți cum un copil de oameni simpli este atât de înrudit sufletește cu operele remarcabile ale atâtor mari muzicieni: Bach – titanul muzicii religioase pentru orgă, Beethoven, Ceaikovski, Chopin, Ferenz Liszt – marele compozitor maghiar, intelectualul rafinat și profundul filozof, Debussy, Ravel, R. Strauss alți compozitori, toată această multitudine de aspecte, aparent incompatibile, și-au aflat locul în repertoriul uimitor de vast al compozitorului Ștefan Neaga. Activitatea în interpretativa intensă câștiga înțâietatea, creația originală trecând astfel pe planul al doilea; timpul liber nu-i ajunge decît pentru prelucrări și aranjamente de melodii populare pentru orchestra lui Dinicu. Această activitate îl pasionează pe Ș. Neaga din ce în ce mai mult trezindu-i dorința fierbinte de a-ți termina studiile de compozitor profesionist.

Din 1922-1927 Ștefan Neaga cântă în mai multe ansambluri instrumentale din București ([www. Wikipedia.com](http://www.Wikipedia.com)).

În 1926 el intră pentru a doua oară la Academia de Muzică și Artă teatrală. Dar în anii aceia Academia nu avea o orientare bine determinată și consecventă; puțini erau cei ce se interesau de creația populară. D. Cuclin, noul dascăl al compozitorului moldovean, om foarte cult și instruit, autorul manualului de analiză a formelor muzicale. Fiind profesor la Academia de Muzică, Cuclin citea cursurile de teorie a compoziției și a contrapunctului.

În 1931 au zburat anii de studii la Academie, însă cu toate acestea Ștefan Neaga nu a primit cunoștințele la care visa. „Profesorul Cuclin i-a eliberat talentatului său ucenic o caracteristică măgulitoare: „Subiectul confirma că artistul, compozitorul și pianistul Neaga a frecventat pe parcursul a mai multor ani cursurile mele de

compoziție scriind în acest răstimp următoarele lucrări: muzică simfonică (o simfonie, un poem simfonic), muzică de cameră (două sonate, un cvartet, un cvintet) și muzică dramatică (religioasă, laică) a participat la concursuri de creație a unor lăutari și a fost menționat cu premii bănești (www.referat.ro). „Profesorul D. Cuclin a fost un propagandist al școlii muzicale franceze, așa-zisului «romantism academic». Principiile tradiției muzicale franceze au fost pe larg înrădăcinate în Academia Muzicală și în practica concertelor. Ea se resimte în sonatele, cvartetele, cvintetele pentru forte piano și în cele simfonii timpurii ale lui Ș. Neaga.

„Printre creațiile lui Ștefan Neaga scrise în anii 30 sînt și unele care au fost menționate la concursul „George Enescu”. Astfel ca în 1931 „pentru meritele sale componistice, Șt. Neaga a fost distins la București cu Premiul George Enescu. (Literatura și arta, Nr 32.(3388), 12 august)

Astfel la 6 decembrie 1934 Ștefan Neaga este distins cu premiul I pentru *Simfonia în do minor, Sonata în si minor* pentru vioară și pian (Ca mai toată creația interbelică a lui Ștefan Neaga și această sonată nu a avut un destin fericit pînă la ora actuală: nu a fost editată, promovată, nu există nici o imprimare calitativă la RTV) și poemul vocal-simfonic *O, ziua mâniei* (Arta, Păcuraru Ion Academia de științe a Moldovei, Institutul de Istoria și Teoria Artei, Chișinău 1994). „Primele lucrări ale tânărului compozitor vorbesc despre apariția unui talent viguros. În această perioadă scrie sonata în patru părți pentru pian, creație profund influențată de muzica compozitorului francez Cezar Franc. Ștefan Neaga compune sonata pentru vioară și pian, care s-a dovedit a fi una din cele mai reprezentative creații din acea perioadă. (Nistru 1975) Ștefan Neaga s-a produs cu succes și în calitate de pianist-acompaniator.

La 26 mai 1935 „Cu ocazia unui concert pe scena Atheneului Român, referindu-se la pianistul Ștefan Neaga, ziarul *Adevărul* scria: „Acompaniamentul la pian, susținut cu precizie și excelentă muzicalitate de d. Ștefan Neaga...”, iar *Universul* semna „Precisa ritmică de acompaniament a dlui Ștefan Neaga...” (Ion Păcuraru// considerații asupra activității lui Ștefan Neaga în perioada interbelică)

Visele și reflecțiile compozitorului Ștefan Neaga

În 1936 Ștefan Neaga participă din nou la concursul „George Enescu”, (care de altfel se desfășura în fiecare an) cu *Sonata în do minor* pentru pian și *Cvartet de coarde*, unde juriul îl plasează pe locul III” (Literatura și arta, 1980)

„Aceste victorii adevăreau că măiestria lui Ștefan Neaga a fost recunoscută de cei mai buni compozitori ai vremii, mai cu seamă de George Enescu, care era președintele juriului. (Cultura, 1965)

Dar în condițiile României burghezo-moșierești a anilor 30 compozitorul era lipsit de posibilitățile sale de a-și dezvolta și aplica cu adevărat capacitățile sale de creație, de a se deda cu tot sufletul ocupației sale preferate. În țară se observa un declin al artelor – ce prețuia doar muzica străină la modă. Așa se face că tânărul Neaga părăsește Bucureștiul și pleacă la Paris pentru a-și completa cunoștințele

muzicale. „În această perioadă Ștefan Neaga compune și muzică vocală: oratoriul *O, dies irae* lucrare pentru cor, soliști și orchestră, al cărui text încă nu a fost descoperit și cântata bipartită *Aleluia*, pentru cor mixt și orgă, lucrare realizată conform tradițiilor muzicii culte catolice, denotând și influența compozitorilor polifoniști, în special cea a lui I. S. Bash. (Ion Păcuraru// considerații asupra activității lui Ștefan Neaga în perioada interbelică). *Primele mele creații, spunea Ștefan Neaga, aveau un caracter academic. Eu scriam sonate, opere pentru orchestră și cor.*” (SM 1945)

**În imagine Ștefan Neaga la Paris în timpul unor stagieri
(1937) Foto: din arhiva Muzeului Național de Istorie și
Arheologie**

„În 1937 taraful lui Grigoraș Dinicu este angajat la pavelionul României de la Expoziția Internațională din capitala Franței. Turneul a durat șase luni. (Moldova Suverană, 1990)

„În 1937-1939 la Paris el evoluează ca solist-pianist, precum și în concerte compune alături de Dinicu i se acordă premiul expoziției universale de la Paris. (Cultura, 1965) „Un compartiment aparte al creației lui Ștefan Neaga îl constituie lucrările pentru formația lui Gr. Dinicu. Compozitorul semnează piese pentru pian, pentru voce și pian, muzică de salon și de divertisment: *Ragtime* (danse nouvelle pour piano), *Implorare* (valse bleue, vals lent pentru voce și pian), *Paraphrase sur un theme de T. Snyder*, (pour piano). (Ion Păcuraru// considerații asupra activității lui Ștefan Neaga în perioada interbelică). În același an Nega este înscris ca student al școlii superioare pedagogice muzicale din Paris.” (Cultura, 1965) Studiază la muzicieni de vază francezi – Alfred Corto (pian), Nadie Bulanjer și Charles Koechin (compoziție), Charles Miunch (dirijare) l-au ajutat să-și creeze un stil individual, debarasat de tendințele modernist-formaliste, dar și la Paris studiile purtau un caracter nesistematic, compozitorul nu reușea să adauge nimic cunoștințelor, pe

care le-a căpătat la București. Mulți muzicanți renumiți părăseau Parisul din cauza condițiilor ce li se ofereau. În vremea aceea Parisul își redusese slava de centru mondial al culturii muzicale. Anii petrecuți în capitala Franței l-au convins pe Ștefan Neaga de zădărnicia căutărilor sale creatoare în condițiile capitalismului. *Vreau să mă întorc în patria mea, am îndeajunsă putere, cunoștințe și talent, ca să le pot pune în slujba poporului meu.* (Octombrie) În această perioadă semnează câteva piese pentru pian: *Basarabeanca*, *Dansul Nr.1*. Ultima piesă fiind una de succes în care Ștefan Neaga a folosit drept instrument de bază țambalul (Nistru, 1975).

Toți profesorii erau mulțumiți de talentul lor elev și menționau capacitățile lui muzicale. Dar condițiile în care se afla Ștefan Neaga aparent prielnice, nu au devenit și nu au putut deveni esențial fertile pentru dezvoltarea talentului său. și aceasta pentru că în Franța antibelica arta muzicală burgheză trecea printr-o perioadă de destrămare și orice manifestare democratică trebuia să-și croiască drumul cu multă greutate. În schimb formalismul în muzică, moda ieftină înflorea fastuos. A. Manjo directorul revistei „Monde Musical” a însoțit corespondența de la Moscova a lui Lossegur despre arta sovietică. În astfel de condiții aflându-se sub influența a tot felul de curente muzicale, „de ultimă oră” timp de 2 ani Ștefan Neaga studiază la cunoscutul pedagog Nadie Bulanjer – reprezentantă a impresionismului francez. Ea îl sfătuia în permanență „să vorbească în limba maternă și să utilizeze mai amplu tezaurul folcloric”. Cu toate acestea studiile la acest muzician și pedagog de seamă nu au exercitat o influență bine făcătoare asupra formării personalității de creație a compozitorului moldovean. *Suita franceză* în șase părți pentru pian, ce-i aparține și care a fost creată în această perioadă, purta amprenta evidentă a formalismului și eclecticismului. Într-un cuvânt, era o creație tipică a autorului rupt de la viață, pasionat de dispoziții pur subiective, de căutări formale. Aceste grele căutări ale drumului sau individual ce mai sesizează în două piese vocale și altele cinci pentru pian create de Ș. Neaga în aceeași ani. Dacă una din piesele vocale scrise pe tema unui cântec popular românesc, a cărei imagine luminoasă a determinat limpezimea liniei melodice a partiturii de solo și transparența acompaniamentului, apoi cealaltă – *Primii fulgi* – e creată în stilul romanței sentimentale de salon; aici compozitorul a plătit tributul noilor tendințe în muzica ușoară de estradă la modă pe atunci în România. În piesele pentru pian din acea perioadă compozitorul se lăsa influențat de stilul virtuos, de salon.

Parafraza pentru pian pe o tema de T. Zaidler poate servi drept exemplu de lucrare bazată, în linii mari, pe efecte aparente. Nici nu e de mirare: anume de astfel de piese avea nevoie, pentru a-și reînnoi repertoriul orchestrei de restaurant, în care cânta compozitorul. *Parafraza* demonstrează înaltul nivel tehnic profesional a pianistului Ștefan Neaga.

Nocturna nr.1 (Dorul) se distinge prin claritate și grafică, printr-o oarecare rigiditate a desenului melodic. *Nocturna nr 2* creată pe baza unei melodii populare românești e scrisă, la fel ca și *Primii fulgi*, în stilul muzicii de salon. Această piesă a

fost un frumos succes pentru compozitor, în care a reușit să întruchipeze vastul patrimoniu de valori artistice acumulate și perpetuate de domnia sa.

Anii petrecuți la Paris l-au convins pe Ștefan Neaga de lipsa de perspectivă a eforturilor de creație în condițiile realității burgheze. Visul la o altă viață, la cea care începuse odată cu venirea Puterii Sovietice în Moldova de pe malul stâng al Nistrului, punea din ce în ce mai mult stăpânire pe inima compozitorului.

În imagine Ștefan Neaga (primul din stânga) împreună cu prietenii (1940) Foto: din arhiva Muzeului de Istorie și Arheologie

„Ștefan Neaga și-a manifestat talentul în toate genurile muzicale (cu excepția operei). Cele peste 60 de opusuri, care ne vorbesc de o personalitate net conturată au stat la baza celor mai valoroase genuri muzicale ale artei sovietice moldovenești, determinând în mare parte prosperarea ei de mai departe”. (Literatura și arta, 1980)

Curând el părăsește Parisul și se întoarce la București. „Dar instrumentistul care nu știe a face grimase, nu-i poate înveseli pe cei din jur, n-a fost pe plac... *Nici la Cafe de Paris nu m-am menținut mult. Peste un timp, am reușit să mă aranjez la restaurantul Marseille, însă din nou nu pentru multă vreme.* Aceste împrejurări dure l-au impus să devină un pelerin. A cutreierat multe localități din România, ajungând pînă la Cernăuți... Pretutindeni, nu i s-a propus altceva decît să cînte pe la cafenele... (Șmurgun, N., Rev. Moldova. – 2011. – Noiembrie – Decembrie – P. 28-33) Pentru a găsi un loc de lucru a fost nevoie de mai multe eforturi, ba și munca s-a adeverit a fi departe de cea, pe care s-ar fi dorit-o. Cu toate că Ștefan Neaga știa de succesele compozitorilor din Moldova de peste Nistru, ascultase lucrări de-ale lor, precum și lucrări ale altor autori sovietici, în 1939 întors în patrie rămâne dezamăgit. Faptul că cei mai emeriți profesori europeni au recunoscut capacitățile lui, nu însemna nimic pentru unii reprezentanți din București. Ștefan Neaga fiind nevoit o vreme să accepte faptul că e șomer.

Abia în 1940 scapă de înjosiri întorcându-se în Moldova, unde începe să

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

ia parte activă la viața culturală a republicii.(Cultura 1965) În această perioadă remarcabilă, mai exact în primele luni a anului 1940 este fondată Filarmonica de Stat a Moldovei cu un sector de estradă, astfel sporind activitatea capelei corale *Doina* și a orchestrei simfonice. Tot în acest an devine membru al Uniunii conservatorilor sovietici din Moldova.

E greu de spus, ce întorsătură ar fi luat viața mea de n-ar fi sosit ziua remarcabilă de – 28 iunie 1940... Aflând că boierii români au fost izgoniți din Moldova, eu, împreună cu alți chișinăuieni, ne-am reîntors în orașul natal. Eu mi-am recăpătat Patria, mi-am găsit vocația și am obținut toate drepturile de cetățean al Uniunii RSS. (Tribuna, 1975) și apoi niciodată nu poți ști exact unde se afla frontiera între viașa și creația unui artist. și care din dozele acestui amestec – viața sau creația, care personalizate par a fi sursa secretă, care-l alimentase pe compozitorul Ștefan Neaga în acea perioadă.

În imagine Ștefan Neaga la pian surprins în timpul repetițiilor într-o sală de clasă a Conservatorului de Stat (1940) Foto: din arhiva Muzeului de Istorie și Arheologie

La 28 iunie 1940 moldovenii din stânga și dreapta Nistrului s-au reunit în Statul Sovietic unitar. Începe un nou avânt în viața poporului moldovenesc, și în special, avântul artei muzicale. Ștefan Neaga se afla în plină maturitate artistică. Numele său devenise o garanție de succes, pretutindeni unde se afla. Ștefan Neaga s-a bucurat întotdeauna de aprecierea și dragostea publicului larg. și aici țin să menționez ceea ce scria Șvedov, că: majoritatea oamenilor care umpleau sălile, urau în muzică simplitatea și realismul. Acestora le era frică de viață și doreau să asculte muzica care îi va face să uite măcar pentru o minută ceea ce se întâmplă în afara căsoaielor lor, despre greva din Ploiești, etc. Zi după zi în sufletul lui Ștefan Neaga creștea furtuna, părerea sa era că nu acestor oameni trebuie să le dea cunoștințele lui". (SM 1950) Ștefan Neaga, care demult visa să treacă și să muncească în URSS, se întoarce în primele zile de eliberare a Basarabiei și se încadrează activ în edificarea tinerei culturi muzicale sovietice. În ziarul Советское искусство scria că Ștefan Neaga avea să-și amintească de acele vremuri grele ...

am fost nevoit să mă despart de Glinka și Rimskii-Korsakov și să mă apuc de tangouri la modă... Pentru un moldovean ca mine toate drumurile erau închise.

În această perioadă Ștefan Neaga ascultă radioul, concertele celor pasionați de muzică, a artiștilor sosiți, a demonștrărilor care cântau în coloane de sărbătoare. Dragostea față de cîntecele populare, dar și volumul acestora l-au impresionat pe Ștefan Neaga. Odată compozitorul a citit ce spunea Glinka: *Muzica este creată de popor, iar noi compozitorii doar o scriem și o aranjăm.*

Aceasta l-a ajutat să înțeleagă că cele mai adânci izvoare duc către muzica populară. și-a amintit cum compozitorii de muzică populară ai București și ai Parisului înlocuiau muzica populară cu „adevărata muzică” scrisă de ei înșiși. Activitatea lui Ștefan Neaga nu s-a mărginit doar la compoziție, maestru s-a implicat în activitatea largă obștească, pedagogică și de dirijor. El a activat în calitate de docent la catedra de teorie și compoziție la Conservatorul de Stat din Chișinău și ca șef al cabinetului de folclor din cadrul Conservatorului, a luat parte la alcătuirea culegerii etnografice de cîntece și jocuri populare moldovenești. „Ele ne vorbesc de maturitatea compozitorului, înaltul nivel al măiestriei sale componistice, care și-a găsit manifestarea într-o puternică reliefare a temelor, în contraste bogate, în unitatea compoziției, în dezvoltarea largă a elementelor simfonice.” (Cultura Moldovei, 1960) Ș. Neaga a fost numit înlocuitor al directorului Conservatorului Moldovenesc de Stat pe linia lucrului științific și de învățământ, precum și docent al clasei de compoziție. În acea vreme el a scris mai multe cîntece în baza unor texte populare și a unor texte semnate de unii scriitori moldoveni. Ș. Neaga este unul din primii compozitori moldoveni, care au abordat problema simfonizării doinei populare. Vorbind de creația compozitorului nu putem trece cu vederea lucrarea *Doina*, pe care a creat-o în 1940 pentru soprano de coloratură și orchestră simfonică, scrisă de asemenea în stil național cu utilizarea elementelor de improvizație ale doinelor moldovenești, iar 2 ani mai târziu, în zilele războiului, a creat cea de a doua *Doina* – pentru soprano de coloratură și orchestră, scrisă de asemenea în stil național cu utilizarea elementelor de improvizație ale doinelor moldovenești. Aceasta fiind considerată una din cele mai bune compoziții vocale din muzica moldovenească.” (M soc 1945) „La baza noilor lucrări muzicale ale lui Ștefan Neaga stăteau temele și motivele folclorului moldovenesc. *Principiul meu de creație este acela, că eu construiesc tema astfel, încît ea însăși să-și conțină dezvoltarea. Noi o culegem din popor, dar aceasta nu înseamnă, că pur și simplu îmbinăm melodie cu melodie. A lua de la popor o temă, înseamnă să o restitui tot lui, dar înfripată într-o lucrare de artă, care se găsește la nivelul înaltei măiestrii profesionale.* (gazeta de seară) Amintindu-și de copilărie și de lăutarii tatălui, compune Concertul pentru vioară și pian *Fantezie moldovenească*, lucrare ce a marcat începutul unei noi etape în cariera sa profesională. (Șmurgun, N., Rev. Moldova. – 2011. – Noiembrie. – Dec. – P. 28-33) Aceasta fiind una din lucrările lui scrisă pentru scripcă, orchestră de cameră și pian în care compozitorul întrebuițează intonația folclorului coreografic

moldovenesc. (Moldova socialistă 1980) Principiile de abordare a folclorului, abia conturate în operele simfonice din anii interbelici au găsit o dezvoltare ulterioară în muzica instrumentală din prima jumătate a anilor 1940. În repertoriul orchestrei simfonice care și-a început activitatea la Chișinău după 1940, intrau și compozițiile orchestrale ale autorilor locali compuse pînă la începutul războiului. În lucrarea *Fantezie moldovenească*, Ștefan Neaga a împrumutat elemente de muzică populară unde depunea eforturi pentru dezvoltarea lor într-un alt context a muzicii romantico-impresioniste. „Chiar la prima audiție, care a avut loc la Filarmonica de Stat din republică, această lucrare a fost îndrăgită de către public.” (Nistru 1975) Cele mai de seamă creații instrumentale ale lui Ștefan Neaga se bazează pe principiile creatoare formulate de George Enescu, care sublinia: „A scrie muzică pe teme populare e frumos, și a scrie compoziții inspirate e și mai frumos. Principalul însă este că aceste lucruri să poarte pecetea unei creații originale, a unei individualități bine conturate”. (Cercetări de muzicologie, Chișinău, 1998, pag.78-79).

Ștefan Neaga își amintea cu durere în suflet de momentul când în clădirea Filarmonicii unde tocmai avusese loc un concert a căzut o bombă. *S-a pierdut partiturile primei simfonii, poema simfonică Muzicantul orb și alte opere, bomba a distrus tot ce avea la acea vreme Filarmonica. Barbarism a spus Ș. Neaga.* (MS 1945)

„Iată cîteva cîntece originale moldovenești semnate de Ștefan Neaga: *Zboară, zboară dorul meu, Rîndunica, Mi-i dor de țara cu cireși* (Octombrie).

La 22 iunie 1941 viața liberă și fericită a oamenilor muncii din Moldova, ca și din întreaga țară, a fost curmata de atacul mișelesc al cotropitorilor Germano-fasciste. Ș. Neaga împreună cu un grup de studenți și lectori de la Conservatorul de Stat din Chișinău, au fost nevoiți să se evacueze în Caucazul de Nord, în colhozul din satul Cnișcov, raionul Ipatievșchii. Ca în noiembrie 1941 să treacă în Asia Mijlocie, mai întâi la Tastent, iar apoi la Cocand, iar la începutul anului 1942 primind numirea comitetului pentru arte de pe lângă Sovietul Comisarilor Norodnice al URSS la Saratov, unde era evacuat provizoriu Conservatorul din Moscova în numele lui P. I. Ciaikovskii din Moscova transferat mai apoi la Saratov. (Literatura și arta, 1980)

Aici la Saratov Ștefan Neaga lucrează ca docent la clasa de compoziție, avînd ca auditori studenții chișinăueni, care în acea vreme făceau studiile la Conservatorul din Saratov. „Apoi o perioadă lucrează la Moscova asupra operelor sale, aici el vine în contact zilnic cu compozitori sovietici de seamă, vizitează teatrele, îmbogățindu-și cunoștințele artistice. *M-au atins adînc spunea Ș. Neaga – grija conducerii. Mi s-au dat toate condițiile pentru continuarea muncii creative. Aceasta poate fi doar în țara noastră sovietică, unde se pune accent pe artă.* (MS 1945)

În primăvara anului 1942 Ștefan Neaga prin intermediul radioului s-a adresat pămîntenilor cu următorul mesaj: *Fiecare din noi este răspunzător de soarta țării noastre, pentru viitorul civilizației. Pe noi ne ajută partea bolșevicilor, cu noi e Stalin, cu noi e Victoria.* (MS 1950) Dragostea fierbinte față de poporul moldovenesc și pămîntul natal și-a găsit oglindirea în operele sale pline de rafinament și aici

putem enumera cîntecul-romanță pentru voce în baza versurilor populare *Du-te, du-te, dorule*, în care compozitorul își exprimă frământarea pentru pămîntul ocupat de dușmani.” (Literatura și arta, 1980) suita pentru orchestra simfonică *Moldova*. “Spiritul lui inovator trezește interesul cunoscutului compozitor sovietic Aram Haceaturean, pe care îl cunoaște din anii petrecuți la Saratov și de care îl lega o adevărată prietenie. Inspirat de primele victorii ale trupelor sovietice pe câmpul de luptă, Ștefan Neaga compune una dintre cele mai vibrante creații ale sale - Simfonia *Poemul despre Nistru*. (Șmurgun, N., Rev. Moldova. – 2011. – Noiembrie. – Dec. – P. 28-33.) Această poemă fiind considerată una din cele mai bune creații simfonice moldovenești. Această poemă a fost creată în anii 1942-1943. «Această lucrare este cea mai realizabilă nu doar a compozitorului, dar a întregului simfonism moldovenesc. Fiind prima lucrare de amploare în muzica moldovenească, ea se mai deosebea printr-o tratare profesionistă a folclorului muzical. Momentul acesta a fost de mare importanță și a influențat simțitor direcțiile evoluției de mai departe a procesului componistic din republica noastră. (Nistru, 1975) În această lucrare putem observa adevărata măiestrie a compozitorului în care autorul a dat dovadă de maturitate în orchestrație, această opera a prezentat o nouă etapă în creația lui Ș. Neaga. Tematica poemei e adânc patriotică, ea întruchipează ideia luptei și biruirii poporului moldovenesc împreună cu celelalte popoare ale patriei asupra dușmanului cotorpitor. Muzica este expresivă, adânc emoțională, cu un caracter epico-eroic, compozitorul a găsit culori muzicalo-orchestrale minunate și pentru zugrăvirea tablourilor naturii din Moldova: a câmpiilor, livezilor și viilor, printere care-și poartă apele bătrînul Nistru. Din păcate această opera a fost dată uitării. (M soc.1954)

Ștefan Neaga mărturisea că: *Pot spune fără ocolișuri că ceea ce am scris mai bun a fost în perioada celui de-al II-lea Război Mondial. (MS1945)* Ștefan Neaga este compozitorul căruia îi aparține și prima lucrare de proporții în genul concertului instrumental. În 1943 el scrie *Concertul în re major* pentru vioară și orchestra. Concertul are 3 mișcări care conduc firul tematic de la caracterul eroic la, energic, volitiv, plastic al primei părți spre a doua de o formă instabilă, ca să răsună în final triumfător, plin de strălucire, elan tineresc (Literatura și arta, 1980).

În 1943 este membru de onoare al Academiei din URSS (Wikipedia, enciclopedia liberă).

În 1944 lui Ștefan Neaga i s-a conferit titlul de maestru emerit în arte în RSSM (Nistru, 1975).

În anul 1944 Prezidiumul Sovietului Suprem al RSSM, pentru merite mari la dezvoltarea muzicii naționale moldovenești, compozitorul Ștefan Neaga a fost decorat de guvern de mai multe ori.

În 1944 Ștefan Neaga scrie primul concert din Moldova pentru vioară și orchestra, care în mare parte s-a axat pe melodii populare. (Sov Moldova, 1975)

Eu am schimbat toată tehnica compozițională practică până în anul 1940.

La aceasta am putut ajunge numai pe calea găsirii unor noi mijloace de exprimare muzicală, începând a-mi crea la baza intonațiilor populare moldovenești, pe care le am în sânge, o expresie muzicală proprie. Și aici țin să remarc ceea ce spunea Matei Dumitru și anume: „...istoria raportului omului cu arta este, în fond, istoria percepției specifice estetice a artei, adică istoria umană a ochiului și a urechii, o istorie în care receptorul caută secretele sensibilității sale imaginative dar, mai ales evoluția sensibilității sale axiologice. (Dumitru Matei, Gheorghe Stoica. Evoluția artei și exigențele receptării, ed Meridiane, București, 1985)

Principiul acesta s-a manifestat mai cu seamă în partea a III a concertului, în care compozitorul a prelucrat forma ritmică a jocului moldovenesc *Sâsâiac*. Ca un neajuns a „concertului” poate fi considerată nelimepezimea formei muzicale în cele două părți. După *Concert pentru scripcă* Ștefan Neaga compune încă două piese pentru scripcă. Aici putem aminti: *Horodincea* sau *Amintiri de la o nuntă moldovenească* (1942) aici Neaga a pus accentul pe tema jocului moldovenesc. Această piesă oglindește caracterul jocului moldovenesc de la nunți” (Octombrie).

În 1945 Ștefan Neaga a scris muzică pentru *Imnul Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești* pe textul poezilor Emil Bucov și Bogdan Istru. Aceasta lucrare a fost menționată cu premiul întâi al marelui concurs, la care au luat parte compozitori din Moldova și alte republici frățești. „E. Bucov își amintea cât de exigent și autocritic era Ștefan Neaga. Pentru acest imn el a făcut zeci de variante, de fiecare dată fiind nemulțumit. *Imnul – spunea compozitorul, trebuie compus astfel, încât omul, când îl va auzi, îndată să se ridice, cuprins de un adânc sentiment patriotic.* (Nistru, 1975) Imnul creat de acest tandem este înalt apreciat de muzicieni, pentru mai bine de 45 de ani devenind principalul cântec al țării. Prin această operă muzicală, compozitorul a înveșnicit bucuria și mândria poporului moldovenesc. (Moldova socialistă, 1951) *Imnul RSSM* este unul din cele mai bune creații din lume ale acestui gen. Fiind adoptat în 1945 el a intrat trei decenii și jumătate în simbolistica republicii noastre. (Sovet. Moldova, 1990) Era foarte melodios și avea unele tangențe cu muzica populară. Muzicologul Leonid Răilean mărturisea că: în anii când „mai marele pe țară” era Ivan Bodiul, într-o bună zi, imnul a încetat să-i placă. Și, deoarece autorul lui nu mai era în viață, l-a autorizat „să-l renoveze” pe compozitorul Eduard Lazarev, care, în fond, l-a deformat, i-a deteriorat structura muzicală, deci și sonoritatea. Așa sau altfel, la începutul anilor '90, acest imn a fost aruncat la gunoiștea istoriei, ca și alte însemne ale timpurilor trecute. (Șmurgun, N., Rev. Moldova. – 2011. – Noiembrie. – Dec. – P. 28-33.) Mai târziu Ștefan Neaga spunea că: *Am vrut să redau în această primă creație de după război întreaga dragoste față de Marele Stalin, siguranța lui în victoria comunismului, dorința lui unică de a da toate puterile această cauză. (MS 1950) Am vrut să redau în această muzică acest eveniment îmbucurător, să creez simbolul acestei victorii istorice, în care poporul moldovenesc și-a recâștigat libertatea. (MS1945) El a fost artistul care a supravegheat sub propria lupă carențele artei sale. Dacă ar fi să existe un personaj pentru ceea ce scriitorul francez Claude*

Roy va numi cu referință la creație „o artă care să lumineze, pentru sine și pentru ceilalși, puțin mai mult viața ca s-o poți trăi mai adevărat.” Ștefan Neaga va putea să se identifice negreșit cu un asemenea rol.

La începutul anului 1945 Ș. Neaga își propuse să scrie o cântată, avînd ca subiect lupta eroică a poporului moldovenesc împotriva ocupanților străini.

În 1946 Ștefan Neaga este ales președinte al Uniunii Compozitorilor din Moldova (Literatura și arta, 1980).

A compus lucrări în toate genurile muzicale, cu excepția genului lirico-dramatic.

Creația lui Ștefan Neaga:

I gen Lucrări simfonice

1. Simfonii vocale-3 cantate: *Ștefan Cel Mare, Cântata jubiliară, Basarabeni*.
2. Oratoriul *Cîntecul renașterii*

II gen Simfonii orchestrale

1. Două simfonii
2. Două poeme: *Noaptea în Crimeea, Muzicantul orb, Nistru*
3. Tabloul simfonic *Balalaica, Nunta de la țară*
4. Fantezie simfonică-*Fantezie moldovenească*

III gen Ansambluri instrumentale

1. Trio, 2 cvartete;

IV gen Lucrări pentru pian

1. două sonate, diferite lucrări pentru pian - *Nocturne, Un dans moldovenesc Basarabca*

V gen Lucrări vocale

1. Romante și cîntece pe versurile A. Pușkin, Emilian Bucov.
2. Prelucrări de cîntece populare moldovenești: *Frunză verde de-o para, Pădure, verde pădure, Nistrule pe malul tău, Bate-i doamne pe ciocoi, ș.a. ...* Ghia Kanceli, adept al conceptului național în muzică, văzut sub optica unei avansate și inedite tehnici a unui limbaj personal, a apreciat înalt creația componistică a lui Neaga. (Moldova Suverană, 1990) Asimilând experiența muzicii occidentale și ruse, ele se deosebesc prin coloritul național, prin utilizarea genurilor de dans și de cîntec al folclorului moldovenesc, prin realizarea particularităților modale, intonative și ritmice ale creației muzicale populare, prin folosirea hașurilor și procedeele tehnice violonistice proprii artei lăutărești. Maestru Ștefan Neaga menționa că: *Intonațiile cîntecelor populare moldovenești sînt în sângele meu.* (Sovet Moldova, 1975)

În anul 1946 s-au deschis mai multe școli de muzică: la Chișinău se deschide Tehnicul muzical, școlile muzicale de 7 ani din Chișinău, Soroca, Bălți și Bender. Prin urmare compozitorul Ș. Neaga și-a început activitatea în Moldova cu un nou avînt creator, lărgind cercul tematic și răspunzînd la toate evenimentele însemnate.

Geografia turneelor artistice ale lui Ștefan Neaga se extinde în România,

Franța și URSS, a colaborat cu diverse formații simfonice și camerale din România, precum și cu numeroși interpreți români.

„După război Ștefan Neaga s-a simțit atras de genurile monumentale – cântata și oratoriul, în care a căutat să reflecte spiritul eroic al realității noastre. Compozitorul nădăjduia că activitatea în acest domeniu îi va sluji drept o treaptă intermediară, care-l va duce la operă. Demult nutrea un gând că va scrie o operă, înțelegând prea bine, că pînă nu vom avea o operă națională moldovenească, nu vom putea vorbi despre maturitatea artei noastre muzicale. (Cultura Moldovei, 1960). Scriitorul Emil Bucov cu care Ștefan Neaga a colaborat ani la rând vine cu o mărturie a maestrului: *Pînă când spunea el – nu vom avea o operă, nu putem vorbi de maturitatea culturii noastre muzicale. Eu nu posed experiența necesară, dar mă simt atras de genul acesta.* (Moldova Socialistă, 1980) Renunțând modest la gândul său, începe să scrie cântata: *Ștefan cel Mare* și aici țin să remarc că Ștefan Neaga este unul din cei dintâi compozitori moldoveni, care a lucrat în ramura cântatei. „Începută încă în 1945 și terminată în 1946, cântata *Ștefan cel Mare*, Ș. Neaga scrie o compoziție monumentală pentru soliști, cor, recitare și orchestră – cântata *Ștefan cel Mare*. Cântata oglindește trecutul eroic al poporului moldovenesc. Aria centrală are în unele părți o formă prea complicată a partiturii vocale, cu registrele de sus și de jos prea grele. Acompaniamentul orchestrei acoperă corul. (Octombrie). „Multor activiști de partid ridicarea în slăvi a domnitorului Ștefan cel Mare nu le-a fost pe plac, de aceea lucrării i-a fost închisă calea spre scenă. A doua oară ea a fost interpretată (cîteva fragmente) doar peste 60 de ani, adică în timpul perestroikăi, în cadrul sărbătoririi a 500 de ani de la nașterea lui Ștefan cel Mare...(Șmurgun, N., Rev. Moldova. – 2011. – Noiembrie. – Dec. – P. 28-33)

Din 1946-1948 Ș. Neaga a fost președinte al Uniunii Compozitorilor Sovietici din Moldova. (Софронов А., Штефан Няга, Киш., 1959;)

În anul 1947 a fost ales deputat al sovietului suprem al RSSM.

„În 1947 Ștefan Neaga termină cea de-a doua cântată, pentru cor și orchestră, care cuprinde cinci părți, ea a fost finisată în luna septembrie 1947 închinată aniversării XXX a Marei Revoluții socialiste din Octombrie, *Cu noi este Lenin, cu noi este Stalin*. Despre care criticii au scris că: „În cântată nu sînt reprezentate caracteristicile esențiale ale lui Stalin și Lenin – imaginile bucuriei, ale sărbătoririi și a victoriei legate de eliberarea Moldovei de sub ocupația străină. Pentru cor s-a lăsat un rol episodic, cît despre ascultători – le este greu să asimileze opera pînă la final. Ștefan Neaga și-a luat o temă importantă, dar nu s-a isprăvit din cauza problemelor susnumite. (Din arhiva Muzeului Național de Istorie și Arheologie) Cu prilejul celei de-a 70-a aniversări de la ziua nașterii lui Stalin, Ștefan Neaga semnează lucrarea *Cîntec despre Stalin* pe textul poetului Emil Bucov *Cîntec despre Stalin*, pentru care i s-a oferit Premiul Stalinist. Tot în acest an semnează simfonia *Basarabeni*.

În 1947-1951 Ștefan Neaga devine dirijor a Orchestrei Simfonice a Filar-

monicii de Stat din Moldova. (Софронов А., Штефан Няга, Киш., 1959;) și aici apare întrebarea la ce se poate aștepta o vedetă, răsfățată în egală măsură de public, atunci când devii dirijor la 47 de ani? Meserie despre care se spune că cu cât cel ce o practică avansează mai mult în vârstă, cu atât crește eficiența și frumusețea efectului pe care îl produce. Un gen de afect, de căldură, care, însă, nu va ieși din ordinea firească a partiturii și o sensibilitate febrilă, romantică, făcând să vibreze fraza muzicală vegheată în același timp în limitele textului obiectiv. Desfășurările sale sînt pline de expresie, de avânt, de farmec, el însuși ca atitudine și gest – fiind extrem de plastic și sugestiv.

În anul 1948 la Congresul tot unional al compozitorilor sovietici, a fost ales ca membru al cârmuirii Uniunii Compozitorilor Sovietici din toată Uniunea. (Moldova socialistă, 1954)

„În fața Uniunii Compozitorilor din RSSM erau următoarele scopuri:

- De a alege conducerea SSK KSSR
- De a schimba radical munca ținând cont de Legea ТК VKP din 10 februarie 1948, faptul că trebuie să atragă atenție deosebită asupra ridicării nivelului idealo-politic al compozitorilor și al profesionalismului, acestea fiind condiții esențiale pentru crearea operelor calitative, demne de poporul sovietic.
- De a însănătoși atmosfera din cadrul Uniunii compozitorilor din RSSM prin metoda criticii bolșevice și a autocriticii.
- De a efectua muncă sistematică, de a lărgi orizonturile de vedere al compozitorilor prin discuții referitoare la întrebări/propuneri cardinale din domeniul muzicii.
- De a crea publicitate și de a publica cele mai bune creații ale compozitorilor moldoveni
- De a stabili o legătură cu compozitorii din alte republici sovietice și de a realiza un schimb sistematic de experiență.” (din arhiva Muzeului Național de Istorie și Arheologie)

„O temă frecventă în creația compozitorului este cea a restabilirii vieții, a noilor realizări ale poporului sovietic. În funcția de Președinte al Uniunii Compozitorilor, Ștefan Neaga îi îndeamnă și pe ceilalși compozitori să zugrăvească în creațiile lor amploarea transformărilor sociale din viața republicii. (Nistru, 1957)

„La 24 februarie 1948 Adunarea membrilor compozitorilor sovietici ai RSSM a ordonat discutarea direcției formale în creația lui Ștefan Neaga și a altor compozitori.” (din arhiva Muzeului Național de Istorie și Arheologie)

„La începutul anului 1949 Ștefan Neaga scrie după textul lui Bogdan Istru, cântata, consacrată delegaților, la Congresul al II-lea al Partidului Comunist din Moldova: *Salut comuniștilor Moldovei*” (Moldova Socialistă, 1960).

„La 12 octombrie 1949 Ștefan Neaga dirijează în concertul festiv cântata sa jubiliară *25 de ani ai RSS Moldovenești* această lucrare s-a impus ca o adevărată frescă muzicală moldovenească ce are la bază bogăția elementelor folclorice, care

se interpătrund sub aspect intonațional transfigurat, simțul coloristic al armoniilor sînt valențe afirmate, care apropie această creație de înțelegerea celui mai drag auditoriu” (Literatura și arta, 1980). Operele lui Ștefan Neaga reprezintă un teren fertil pentru exploatarea bogăției și libertății prodigioase în materie de limbaj și forme muzicale.

În 1950 Ștefan Neaga semnează lucrarea *Hostropășul și Dansul moldovenesc* pentru soliști cor și pian.

Pe lângă piesele muzicale de formă mare, se numără și compoziții vocale și instrumentalo-vocale de dimensiuni mai mici, și aici putem aminti cîntecul *Hora biruinței*, care are la bază ritmul jocului moldovenesc *Hora* balada pentru bas solo, însoțit de forte piano, *M-am născut în furtună*, corul *Octombrie*, *Balada despre Komovckuï* pentru bariton cor și orchestră, *Cîntecul colhoznic*, *Luptăm pentru pace*, după care au urmat lucrări de dimensiuni mici pentru forte piano, create pe motivele jocurilor populare moldovenești. De asemenea lui Ștefan Neaga îi aparține și muzica lucrării dramatice *Buzduganul fermecat*, ș.a. (Moldova Socialistă, 1954) Operele lui Ștefan Neaga au depășit ceea ce numim astăzi bariera de timp alcătuind o parte integrantă a culturii muzicale.

„Datorită studierii asidue și cercetării îndelungate a creațiilor populare, a clasicii muzicale ruse și a celor mai valoroase creații ale compozitorilor sovietici, Ștefan Neaga a atins cele mai înalte culmi ale măiestriei în crearea unor opere de înaltă calitate. Ultimii ani ai maestrului au fost plini de energie creativă. (Sovet Moldova, 1975) Ștefan Neaga avea o dorință firească: *Aș dori ca cîntecele mele să răsună și în cele mai ascune sate ale Moldovei natale.* (MS1945)

Ștefan Neaga candidat al blocului socialist al comuniștilor și celor fără de partid

„În lucrările sale Ștefan Neaga a știut să redea simțămintele cele mai sfînte ale poporului moldovenesc față de înțeleptul conducător: iubire, recunoștință, devotament... În anii când pe câmpurile de bătălie se decidea soarta Patriei, Ștefan Neaga nu numai prin creațiile sale patriotice dar și prin activitatea sa obștească îi îmbărbăta pe compatrioții săi în lupta împotriva dușmanilor. Participant al celui dintâi radio-miting tot unional din Moscova, Ștefan Neaga prin cuvinte înflăcărâte i-a chemat pe moldoveni la lupta sfîntă împotriva fasciștilor, pentru slobozirea definitivă a pămîntului scump.

Într-un șir de sate din raionul Otaci – la Moșeni, Climăuți, Cernoleuca, Briceni au avut loc adunări înaintea alegerilor, la care Ștefan Neaga s-a întâlnit cu alegătorii săi. E pentru a doua oară când poporul își manifestă încrederea sa față de cântărețul talentat și-l înaintează ca trimis al său în organul suprem al puterii de stat al Republicii Moldovenești. În cuvintele lor, pornite din adîncul sufletului, alegătorii și-au exprimat recunoștința lor față de puterea sovietică, față de tovarășul Stalin pentru traiul lor îmbelșugat, pentru cultura, care intră cu toată tăria în viața satului și pentru lumina pe care ea o emană. Totodată ei și-au împărtășit dorințele

și năzuințele lor. Dovadă a legăturii strânse și încrederii a poporului față de aleșii lui” (Moldova Socialistă, 1951).

Iată o frântură a unui discurs ținut de Ștefan Neaga în fața alegătorilor din raionul Bulboacă: *Sînt fericit să aduc contribuția mea poporului. Am multe puteri. Vreau să le folosesc pe toate pentru a crea opere noi despre oamenii partidului nostru, despre Stalin, despre viața noastră nouă și minunată.* (MS1950)

Printre piesele muzicale de forme mari, create în ultimii ani se numără cântata *25 ani ai Republicii Moldovenești*, scrisă pentru cor solo și orchestră. Întâia ei împlinire a avut loc la 12 octombrie 1949 cu prilejul solemnităților închinete acestor date istorice. La baza conținutului cântatei stă libretoul poezilor moldoveni A. Lupan și P. Cruceniuc, a fost pusă în vizor istoria biruinței în muncă a poporului moldovenesc, lupta pentru înflorirea republicii sale socialiste, pentru o viață liberă și fericită (Octombrie). Autorii libretoului L. Corneanu și Ștefan Neaga și-au pus drept scop să oglindească în această cântată trecutul istoric al poporului moldovenesc, lupta lui pentru libertate și a ajutorul primit din partea poporului rus. Această lucrare însemnată a compozitorului are din păcate, elemente formale. Unele creații nereușite a lui Ștefan Neaga sînt rezultatul accentului muzicii impresioniste franceze și a altor curente moderniste. Această etapă în creația lui Ștefan Neaga urmărește lupta a doua direcții în creația muzicală sovietică. Ștefan Neaga năzuia să sublinieze în muzică chipul iubit al tovarășului Stalin. Motiv pentru care compozitorul a studiat cu multa străduință cele mai desăvârșite modele ale culturii muzicale rusești, creația populară moldovenească contemporană și cele mai bune lucrări ale compozitorilor sovietici (Octombrie).

„Tot în 1949 Ultima compoziție a lui Ștefan Neaga a fost oratoria *Cîntecul renașterii* (compus din 8 părți versuri de F. Cabarin), destinat soliștilor, corului și orchestrei. *Cîntecul renașterii* care urma să dirijeze acest oratoriu la plenara Uniunii compozitorilor, devenit astfel *Cîntecul său de lebedă* (Moldova Suverană, 1990) În oratoriu Ștefan Neaga folosește cu multă iscusință bogatele resurse expresive ale sonorității corale, recurgând la noi culori orchestrale. Trăsătura principală a acestei opere rămâne totuși strânsa legătură cu arta populară, caracterul popular al imaginilor artistice și al limbajului muzical. (Cultura Moldovei, 1960) Trebuie de menționat că l-a scrierea acestui oratoriu a contribuit și compozitorul rus I. Șaporin. (SM 1956) Această lucrare a fost scrisă cu ocazia sărbătoririi a 20 de ani de la înființarea capelei corale *Doina*. Scriitura orchestrală, cît și cea corală, demonstrează profunzimea măiestriei și forței creatoare a autorului. Ultimele două părți ale oratorului, întitulate: *Cîntecul renașterii* și *Cîntecul slavei* ...finalul lucrării sintetizează, prin surprinzătoare mijloace expresive, elementele tematice din părțile precedente. Intonarea oratorului în premieră era anunțată în ziua de 30 mai 1951, cu ocazia deschiderii plenarei a III-a a Uniunii compozitorilor din Moldova. Oratoriul urma să fie dirijat de însăși maestru Ștefan Neaga. (Nistru, 1975)

În anul 1949 a fost premiat cu ordinul Lenin pentru compoziția *Imnului*

Moldovei Sovietice.

În 1950 a primit titlul de cinste – laureat al Premiului Stalinist. (Nistru, 1975)

În tot acest răstimp Ștefan Neaga a evoluat alături de: Ion Matache, Petrică Moțoi, Costică Tandin, Vasile Julea, Grigoraș Dinicu (în sonate de L. Beethoven și J. Haydn), Jean Marcu, Cristache Vlădescu Hie, Constantin Voicu, Fănică Luca, I. Soroker, A. Ognivțev, A. Sokovnin, O. Dayn, G. Bogan, M. Marin, I. Buzuc, G. Hramov, A. Daicu, A. Recca, L. Antonov, A. Pozdernik, N. Popel, V. Boz, S. Albu ș. a. (<http://www.lauta.ru/Stefan-Neaga-Biografie>)

„Ștefan Neaga a fost pionier în genurile muzicii sovietice ca cel simfonic, instrumental de cameră, oratoral de cântată și vocal. (Tribuna, 1975)

În noaptea de 29 spre 30 mai anul 1951, Ștefan Neaga se stinge din viață din cauza unei boli de inimă. (Scriș de Maria Bulat-Sahar-neanu, Luni, 20 Decembrie 2010 12:01 vocea Basarabiei) Maestru este înmormântat în Ci-mitirul Armenesc. și pentru că Ștefan Neaga nu-și îndeplinise visul de a interpreta oratoriu *Cîntecul renașterii* s-a decis ca lucrarea să răsu-ne în premieră la funerariile de înmormântare a compozitorului. La pupitrul dirijoral se afla maestrul emerit în arte din RSSM, B. Miliutin. După ce a interpretat lucrarea, dirijorul a ridicat partitura și cu bagheta a indicat foaia de titlu: Ștefan Neaga *Cîntecul renașterii* în 8 părți 1951. Sala a răspuns cu o salbă de aplauze (Nistru, 1975). Păcat că maestru nu a putut simți această emoție, chiar dacă a trăit asemenea momente, acestea ar fi fost cu mult diferite.

Acest monument al compozitorului Ștefan Neaga din 1964 până în 1977 s-a aflat în fața Școlii republicane de muzică și coreografie „E. Coca” – școală muzicală legendară de 11 clase (în acea perioadă școala medie avea doar 10 clase),

În 1977 monumentul a fost mutat în alt sector al Chișinăului – de la Râșcani la Botanica. Și pînă astăzi se află acolo – la scările ce duc în clădirea școlii muzicale, mai exact, – colegiul

muzical „Ștefan Neaga”, fondat în același an 1945 de același David Gherșfeld (numele de Ștefan Neaga l-a primit în 1952).

Portretul lui Ștefan Neaga, sculptat într-un bloc de granit roșu, parcă într-

chipează libertatea creației. Compozitorul emerit – maestru în arte a RSSM din 1943, laureat al premiului Stalin, președintele Uniunii compozitorilor RSSM, deputat al SS al RSSM, este reprezentat fără oficialitate. Într-o poză simplă, cu o

cămașă comodă, fără cravată. Capul puțin lăsat pe spate, ochii semideschiși, fața detașată, o figură ce emană liniște și descătușare, dar plină de o energie ascunsă. În acest moment, oprit de sculptor, cu siguranță se naște o nouă melodie care iată-iată va trece pe clapele pianului... Vorbind de autorii monumentului lui Ștefan Neaga (sculptorul Dubinovski, arhitector Naumov), e puțin să-i nominalizăm doar. Marele sculptor Lazăr Dubinovski, cunoscut fiecărei chișinăuian ca autor al majorității monumentelor în capitala noastră, care a fost și un portretist-psiholog, nu era străin muzicii. Dubinovski – elevul lui Antuan Burdelea, sculptor expresiv care a creat portretele lui A. Raikin, A. Rubinștein, A. Șciusev, Dmitrie Cantemir, Andrei Lupan, K. Screanbin, care se păstrează atât în Muzeul de arte din Moldova, cât și din Bicurești, Moscova (galeria Tretiakov), Sankt-Petersburg (Muzeul rus de stat) ([www. Free-time.md](http://www.Free-time.md)// Un monument – câteva istorii muzicale, Cudreavțeva Elena).

În conformitate cu art. 57 din Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21.07.95, Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova privind emiterea în circulație a unor monede jubiliare și comemorative nr. 249-XIV din 24.12.98, în scopul îndeplinirii Hotărârii Guvernului Republicii Moldova și a Băncii Naționale a Moldovei cu privire la baterea unor monede jubiliare și comemorative nr. 59 din 24.01.2000,

S-A HOTĂRÎT:

I. Se pun în circulație, începând cu 29 noiembrie 2000, ca mijloc de plată și în scop numismatic patru monede comemorative din argint cu valoarea nominală de 100 lei printre care se număra și moneda : Aniversarea a 100 de ani de la nașterea lui Ștefan Neaga:

- în plan central este gravată efigia lui Ștefan Neaga;
- în stînga este gravată o liră;

- în dreapta - un portativ cu note muzicale;
- inscripțiile „ȘTEFAN NEAGA” și anii de viață “1900-1951” sînt gravate în partea de jos a reversului, urmînd circumferința monedei.

Pe marginea suprafeței aversului, precum și a reversului monedelor este evidențiat un chenar circular. Imaginea aversului și a reversului fiecărei monede se stabilește prin rotirea acesteia în raport cu axa orizontală sub un unghi de 180°. Falsificarea sau tentativa de falsificare a acestor monede se pedepsește conform legii. Monedele comemorative din argint sînt ambalate în capsule de metacrilat transparent și în cutii de prezentare. Comercializarea monedelor comemorative în scop numismatic se va efectua prin intermediul Băncii Naționale a Moldovei și a băncilor comerciale. Băncile comerciale stabilesc independent prețurile de vânzare a monedelor comemorative, dar nu mai mare de 5% de la prețul de livrare stabilit de Banca Națională. Monedele comemorative sînt acceptate ca mijloc de plată în economia națională, la valoarea lor nominală.

Amintiri de altă dată evocate de personalități

T. Dercaci „Ștefan Neaga își pune în față sarcini importante de creație, compozitorul nu a căutat niciodată soluții gata, el aborda teme și subiecte ne-elaborate (Tribuna, 1975).

Ю. М. Гыз – docent și conducător al catedrei speciale de forte piano de la Conservatorul Moldovenesc de Stat „Ștefan Neaga se deosebea prin minunate însușiri și o mare dragoste pentru cunoștințe noi. De obicei în vremea fiecărei lecții el mă ruga să-i dau să împlinescă lucrări cît mai grele, întrucît pe celelalte el le însușea repede (Octombrie, p.87).

Profesorul Dimitrie Cuclin i-a eliberat talentului sau ucenic o caracteristica măgulitoare : „Subiectul confirma ca artistul, compozitorul și pianistul Neaga a frecventat pe parcursul a mai multor ani cursurile mele de compoziție scriind în acest răstimp următoarele lucrări muzică simfonică (o simfonie, un poem simfonic), muzică de cameră (două sonate, un cvartet, un cvintet) și muzică dramatică (religioasă, laică) a participat la concursuri de creație a unor lăutari și a fost menționat cu premii bănești.”

N. Sebov (muzicolog) Vioara lui Timofei Neaga i-a școlit cele dintâi taine ale vieții, i-a strecurat în suflet cele dintâi vise. Ștefan Neaga a pus mîna pe vioară, cum s-a înțepenit pe picioare. Griful viorii l-a strâns între degetele lungi și frave, cu dărzenie, de la trei anișori. Ochii negri au privit cu îndărătnicie în zarea gândurilor. Și acest început nu era o studiere, dar mai mult o învățare a meseriei de scripcar, întrucît cânta după ureche, ca și mulți alți muzicanți populari (Cultura, 1965).

A. Sofronov (muzicolog, înlocuitorul directorului Conservatorului Moldovenesc de Stat) În lucrările lui Ștefan Neaga se simte înrăurirea binefăcătoare a muzicii ruse clasice și sovietice. A fi compozitor, a crea opere artistice mari, a găsit noi mijloace de expresie în muzică, a fost ideea lui Ștefan Neaga.

Efim Tâcaci (muzicolog) Ștefan Neaga a fost promotorul în muzica sovietică

moldovenească al unor genuri ca: poemul simfonic, concertul violonistic, cântata și oratoriul. El a creat premisele necesare dezvoltării de mai departe a creației componistice în republica noastră. Tot ce este mai bun în muzica moldovenească de azi întruchipează vigoarea tradițiilor marcate de opera lui Ștefan Neaga.

Charles Munch (profesor) notă: Recomand călduros pe acest minunat muzician tuturor celor ce se vor interesa de manifestările multiple ale talentului său muzical (Ilie N., Op. Cit, pag.18-19).

N. Ilie (dirijor) Drumul creator al compozitorului a fost greu și contradictoriu. Ca și mulți artiști din generația lui, înainte de a ajunge pe calea mării arte realiste, Ștefan Neaga a cunoscut și amarul dezamăgirilor și zădărnicia căutărilor unei originalități false. Nu trebuie uitat faptul că activitatea creatoare a lui Ștefan Neaga s-a desfășurat într-o perioadă, când genul cîntecului de masă și al fanteziei pe teme populare erau predominante în creația compozitorilor moldoveni, muzica profesionistă moldovenească făcea doar primii pași. Ștefan Neaga a creat primele modele de poeme simfonice, concerte instrumentale, cântate, oratorii. Totodată a aprofundat conținutul de idei al muzicii moldovenești, abordând cu succes motive epico-eroice (Cultura Moldovei, 1960).

Ștefan Neaga avea calitatea de a simți și de a alege cu talent elemente tipice muzicii populare și de a le transforma ingenios. El a fost primul care a extins granițele genurilor muzicii moldovenești.

Figura lui Ștefan Neaga nu cunoaște egal în toată istoria muzicii noastre. Virtuozitatea și muzicalitatea excepțională l-au ridicat deasupra celor mai buni compozitori. Odată ce a identificat propriul profil de compozitor, Ștefan Neaga a mers mână-n mână cu expresiile propriei sensibilități. Mai mult decît atît Ștefan Neaga a fost convins că muzica e eternă, iar limbajul ei – universal, pentru cei ce o ascultă cu încredere și cu inima deschisă. Ștefan Neaga a fost cel mai fericit și cel mai nefericit. Cel mai acoperit cu lauri, dar și cel mai sărăcit de aceeași glorie. Marcat de solitudine, deși mereu înconjurat de lume. Cel mai iubit de toți – în realitatea văzută, iar în suflet de cele mai dese ori solitar și neînțeles. Ștefan Neaga a îndeplinit o dublă vocație: compozitor de talie internațională și apărător neobosit al valorilor naționale.

Referințe Bibliografice:

1. Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei: nr. 548-XIII din 21.07.95. In: *Monitorul Oficial*. 1995, nr. 56/57.
2. ALIABOV, A. Ștefan Neaga. In: *Tinerimea Moldovei*. 1952, 30 mai.
3. *Arta, Păcuraru Ion* Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Istoria și Teoria Artei, Chișinău 1994.
4. AXIONOVA, L. Fecior talentat al norodului moldovenesc. In: *Moldova socialistă*. 1954, 11 aug.

5. BALAN, V. Cântărețul norodului moldovenesc. In: *Moldova socialistă*. 1951, 11 febr.
6. BUCOV, E. Calea creației compozitorului Ștefan Neaga. In: *Moldova socialistă*. 1944, 4 mar.
7. BUZILĂ, S. Interpreți din Moldova : Lexicon encic. (1460-1960). Chișinău, 1996.
8. BUZILĂ, S. Personalitate artistică complexă. In: *Literatura și arta*. 1980, 11 dec.
9. *Calendarul datelor remarcabile și memorabile ale Moldovei pe anul 1970*. Chișinău, 1970.
10. CEAICOVSCHI, G. Ștefan Neaga. In: *Cultura*. 1970, 5 dec.
11. CELIȘEV, B. În stăpânirea muzicii. In: *Gazetă de seară*. 1977, 16 apr.
12. *Cercetări de muzicologie*. Chișinău, 1998.
13. COSMA, V. Lăutari de ieri și de azi. Ed. a 2-a. București: Ed. DU Style, 1996.
14. COSMA, O. Universul muzicii românești. București, 1995.
15. DERCACI, T. Cântăreț al plaiului natal. In: *Tribuna*. 1975, nr. 22.
16. *Dicționar enciclopedic moldovenesc*. Chișinău, 1989.
17. MATEI, Dumitru, Gheorghe STOICA. Evoluția artei și exigențele receptării. București : Ed Meridiane, 1985.
18. *Enciclopedia sovietică moldovenească*. Vol. IV. Chișinău, 1974.
19. *Enciclopedie*. Vol. II. Chișinău, 1986.
20. ILICIOV, N. Compozitorul Ștefan Neaga. In: *Cultura Moldovei*. 1960, 11 dec.
21. KUSNAC, C. Ștefan Neaga. In: *Nistru*. 1975, nr. 12.
22. PĂCURARU, I. Ștefan Neaga. In: *Calendar* 1985. Chișinău, 1984.
23. SEBOV, N. Ștefan Neaga. In: *Cultura*. 1965, 4 dec.
24. SOFRONOV, A. Compozitorul Ștefan Timofeevici Neaga. In: *Moldova socialistă*. 1946, 5 mart.
25. SOFRONOV, A. Compozitorul Ștefan Neaga. In: *Octombrie*. 1952, nr. 5.
26. SOFRONOV, A. Cîntul renașterii. In: *Cultura Moldovei*. 1956, 1 sept.
27. SOFRONOV, A. Compozitorul moldovean Ștefan Neaga. In: *Moldova socialistă*. 1960, 8 dec.
28. TETIUHIN, M. Muzeul Pedagogic Republican. Învățămintul din Basarabia în anii 1918-1940. In: *Lit. și arta*. 1980?, Nr 32(3388), 12 aug.
29. TKACI, E. Marea sa vocație. In: *Moldova socialistă*. 1980, 7 dec.
30. TKACI, E. Ștefan Neaga. In: *Moldova socialistă*. 1990, 7 dec.
31. ȘMURGUN, N. Unul de printre noi, acei de altădată... In: *Moldova*. 2011, noiem. – dec., pp. 28-33.
32. АЛЕШИНА, А. Певец народа. В: *Советская Молдавия*. 1975, 7 дек.
33. ДУБРАВИН, В. Ведущий композитор Молдавии. В: *Молодежь Молдавии*. 1950, 24 март.
34. ГУРОВСКИ, Л. О творчестве композитора Штефан Няги. В: *Советская Молдавия*. 1946, 16 нояб.
35. ЖИЛКО, В. Представители молдавской музыкальной культуры. В: *Совет-*

- ская Молдавия. 1947, 26. янв.
36. ИСТРУ, Б. Композитор Няга. В: *Советская Молдавия*. 1944, 19 февр.
 37. КЛЕТЕНИЧ, Е. Классики молдавской музыки. В: *Советское искусство*. 1981, nr. 3.
 38. КЛЕТЕНИЧ, Е. Очерки о советских молдавских композитрах. Кишинев: Лит. артистикэ, 1984.
 39. Композиторы и музыковеды Молдавии. Кишинев, 1979.
 40. Смолков, А. Дорогой творчества. В: *Советская Молдавия*. 1945, 3 авг.
 41. СОФРОНОВ, А. Штефан Няга. В: *Советская Молдавия*. 1956, 1 сент.
 42. СОФРОНОВ, А. Штефан Няга. Кишинев, 1959.
 43. СТОЛЯР, З. А музыка звучит. В: *Советская Молдавия*. 1990, 7 дек.
 44. СТОЛЯР, З. Потомок лэутаров. В: *Кодру*. 1972, nr. 3.
 45. ЧЕЛИШЕВ, В. Их именами улицы названы. Кишинев, 1979.
 46. ШВЕДОВ, Л. Дорога таланта. В: *Советская Молдавия*. 1950, 29 март.
 47. Штефан Тимофеевич Няга. Некролог. В: *Советская Молдавия*. 1951, 30 май.

Resurse electronice

48. <http://www.moldovenii.md> // Muzica populară
49. [http://www.luceafarul.net/vestiti-lautari din Moldova](http://www.luceafarul.net/vestiti-lautari-din-Moldova)
50. (<http://www.zachetka.ru>)
51. [http://www.ufolog.ru/names order](http://www.ufolog.ru/names-order).
52. [http://www.info-portal.ro//semnificatia-numelui compozitorul Neaga](http://www.info-portal.ro//semnificatia-numelui-compozitorul-Neaga)
53. <http://chisinaul.blogspot.com/2011/12/personalitati-chisinauiene-stefan-neaga>.
54. CUDREAVȚEVA, Elena. Un monument – câteva istorii muzicale [online]. Disponibil: http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/calai-lautari-istoria-tiganilor-tarile-romane ; [www. Free-time.md](http://www.Free-time.md)
55. BULAT-SAHARNEANU, Maria. Ștefan Neaga. Biografie [online] [citat, 20 dec. 2010 12:01] Vocea Basarabiei. Disponibil:<http://www.lauta.ru/Stefan-Neaga-Biografie>

